

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“

РЕЦЕНЗИЯ

за присъждане на ОНС „доктор“ по Научна област 3. „Социални, стопански и правни науки“; Професионално направление 3.2 „Психология“, Научна специалност „Педагогическа и възрастова психология“

на дисертационен труд на тема: „Ефективността на арт-терапията за работа с тревожност на деца във възрастта 8-11 години“

автор: Лорела Гарули

научен ръководител: доц. д-р Наташа Ангелова

втори научен ръководител: доц. д-р Линдита Дурмиши

рецензент: доц. д-р Дашамир Бърдзули

Процедура и предоставени материали

Представеният от докторант Лорела Гарули комплект материали на хартиен носител е в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за приложението му и Вътрешните правила за развитие на академичния състав на ЮЗУ „Н. Рилски“; включва всички необходими документи, в т.ч. автореферат и публикации по темата. Процедурата е законосъобразна.

Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

В преобладаващия научен поток тревожността като цяло и в частност тревожността при децата са много важни изследователски теми. Тъй като тревожните разстройства могат да повлияят на благосъстоянието на детето по много начини, от изключителна важност е да се проучат причините за тревожността и нейното лечение. Намирането на точни и ефективни начини за лечение на тревожност при деца означава, че специалистите по психично здраве са допринесли сериозно за правилното развитие на детето и доброто му емоционално и физическо здраве. Избраната тема на дисертацията със сигурност е важна в много отношения и отговаря на съответните критерии за целесъобразност.

Целта на изследването е да се проучи ефективността на арт терапията при лечение на симптоми на тревожност. Целта е ясно дефинирана и очертава пътя за формулиране на хипотезата на изследването.

„Работата с арт терапия ще намали тревожността при деца на 8-11 години“ е основната хипотеза на изследването. Докато подхипотезите са (1) нивото на тревожност на контролната група ще бъде сходно за първото и второто измерване на тревожност, (2) ще има разлики в нивата на тревожност между първото и второто измерване за експерименталната група и (3) ще има разлики в нивото на тревожност между експерименталната и контролната група при второто измерване. Като цяло хипотезите са добре дефинирани и служат като път за въвеждане на нови знания във връзка с темата на дисертацията.

Познаване на проблема

Авторът е прегледал подходяща и значима литература по отношение на арт терапията, тревожността и особеностите на развитието на деца на възраст 8 – 11 години. Дисертацията отразява необходимата експертиза на автора за дефиниране и познаване на проблема, който се изследва.

Методика на изследването

Това проучване използва експеримента като основен методологичен инструмент за събиране на данни. Методологията на изследването е адекватна в много отношения за нивото на третия цикъл на обучение. По-конкретно в изследването има две групи участници. Експерименталната група се състои от 10 деца. Критериите за включване са наличието на тревожност и трудности от социален характер за справяне в училище. Нивата на тревожност на тази група са измерени с въпросника SCARED, след което с децата е проведена арт терапия, всяко дете е участвало в 10 терапевтични сесии. По време на експерименталната програма са използвани 12 техники. След приключване на посочените сесии, същият тест е приложен отново (SCARED), за да се определи дали има промени в нивата на тревожност. Контролната група в изследването се състои от 30 деца на същата възраст (случайно избрани), 8-11 години. Децата са избрани от едно от училищата в град Дуръс, Албания. Тази група деца също е изследвана с въпросника SCARED за измерване на нивото на тревожност преди започване на интервенциите с децата от експерименталната група и след приключване на арт терапевтичната работа с децата от експерименталната група. Периодът между двете измервания е три месеца.

По отношение на етичните съображения, съгласието на родителите е получено преди провеждането на експеримента. Получено е съгласието на децата и родителите им, чрез подписана, от двете страни (родители и деца), декларация за участие. Подробно обяснени са целта, цялата програма и приложението на резултатите.

Обща характеристика и оценка на дисертационния труд

Представената дисертация е документ от 189 страници, включващ препратки, показващи, че са цитирани 80 научни източника. Структурно дисертацията е разделена на 4 глави: преглед на литературата, дизайн на изследването, резултати и дискусия. Структурата е адекватна и позволява на автора да представи задълбочено констатациите от съществуващата литература, както и констатациите от това изследване, и да ги обсъди в контекста на основната литература.

Първата глава е посветена на съществуващата научна литература, свързана с арт терапията, както и със значението на детските рисунки в диагностичен план. Авторът представя и съвременните добри практики при събиране на диагностични данни за развитието на децата и подходящите начини за осъществяване на терапевтичен процес. Главата дава информация за специфика на развитието на децата между 8 и 11 години. Друга важна част тук са механизмите на децата за разпознаване и справяне със симптомите на тревожност, които са обстойно разгледани. Представено е значението на психотерапията при деца за лечение на симптоми на тревожност, като се акцентира основно върху въздействието на арт терапията в това отношение.

Втората глава е посветена на дизайна на изследването. Целта, задачите, хипотезата и подхипотезите. Изследователят предоставя достатъчно информация във връзка с научната методология. Предоставената тук информация стъпка по стъпка отговаря на критериите за дисертационна работа. Използваният въпросник, Screen for Child Anxiety-Related Emotional Disorders (SCARED), е адаптиран на албански език и това е причината да бъде използван. Въпросникът е използван за събиране на данни от децата, посещаващи центъра за арт терапия.

Глава трета е посветена на резултатите, като първо предоставя демографска информация за участниците в контролната група. След това се представят резултатите за доказване на хипотезите. Данните са анализирани от SPSS. Беше приложен t-тест в опит да се докажат хипотезите и да се открият разликите между отговорите на участниците. Интерпретацията на резултатите логично следва изводите от статистически анализирани и съпоставени резултати на двете групи. Според текста, резултатите от първото измерване на контролната група ($M = 23.53$, $SD = 13.57$) и повторния тест ($M = 25.07$, $SD = 13.98$) показват повишаване на нивото на тревожност, $t(29) = -3.86$, $p = .001$, както е посочено. По отношение на втората хипотеза, резултатите от първото измерване на експерименталната група ($M = 38.80$, $SD = 11.22$) и второто ($M = 23.20$, $SD = 5.14$) показват намаляване на нивото на тревожност, $t(9) = 6.43$, $p = .000$, което също доказва хипотезата. Бяха описани и анализирани отделни случаи в подкрепа на констатациите по отношение на втората хипотеза. За да се тества третата подхипотеза, беше използван t-тест, за да се сравни нивото на тревожност във втората фаза на изследването за двете групи. Хипотезата не се подкрепя ($t(38) = -.62$, $p = .541$). Този резултат се дължи главно на разликата

в броя на лицата, съставляващи всяка група, което на практика я прави невъзможна за сравнение от тази гледна точка.

Четвърта глава предоставя контекстуализирано обсъждане на резултатите по отношение на съответните съществуващи открития от литературата. Проучванията бяха цитирани по отношение на тяхното значение по отношение на темата на дисертацията, а не непременно на приликите по отношение на дизайна на изследването. Ограниченията на изследването бяха представени накратко. Липсата на стандартизирани на албански език въпросници, трудността при измерване на дългосрочните психотерапевтични ефекти и големината на извадка на изследването бяха някои от ограниченията на изследването. Заключениета и препоръките за практиката и бъдещите изследвания са представени в края на четвърта глава.

Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

На първо място, настоящото изследване е пионерска работа в Албания. Експерименталният дизайн със сигурност е добавена стойност на изследването. Това е важно, тъй като различните променливи, засягащи здравето на децата, особено когато живеят в страна в преход, могат да помогнат за разбирането, предотвратяването и лечението на тревожни разстройства. Второ, резултатите от изследването са теоретично и практически значими. Първото е, защото ще подобри обема от знания и ще постави нови насоки за бъдещи изследвания, докато от практическа гледна точка ще помогне на практиците в работата с деца, страдащи от тревожност. Не на последно място изследването доказва положителния ефект от психотерапевтичната работа с деца.

Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите отговарят на изискванията и на съдържанието на дисертационния труд.

Автореферат

Авторефератът отразява коректно основните моменти от дисертационния труд в структурно и съдържателно отношение.

Лорела Гарули е използвала коректно литературните източници, които са цитирани съобразно утвърдените за такъв научен труд стандарти; на края е представена и библиографската справка. Библиографските източници са актуални и са на латиница (основно на английски и албански език).

В стилистично отношение работата е издържана добре.

Критични бележки и препоръки

Препоръчвам трудът да бъде издаден под формата на монография.

Заключение

Дисертационният труд на **Лорела Гарули** отговаря на утвърдените стандарти. Същият е реализиран на много добро научно равнище. Докторантката притежава отлична подготовка.

Всичко това ми дава основание да дам своята категорична положителна оценка и да предложа на членовете на Научното жури да гласуват положително за присъждането на ОНС „доктор“ на **Лорела Гарули** по област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки“; Професионално направление 3.2 „Психология“, Научна специалност „Педагогическа и възрастова психология“.

Прищина,

25.12.2022 г.

Рецензент:

(доц. д-р Дашамир Бърдзули)

A handwritten signature in blue ink, consisting of a series of loops and a long horizontal stroke, enclosed in a blue oval.

SOUTH-WEST UNIVERSITY "NEOFIT RILSKI"

REVIEW

For acquiring of educational and scientific degree “Doctor” in area of high education: 3. Social, Economic and Legal Sciences, Professional field: 3.2 Psychology, Field: “Pedagogical and age psychology”

On the dissertation thesis: “The effectiveness of art therapy for treating anxiety in children among 8-11”

Ph.D. student: Lorela Garuli

Scientific Supervisor: Assoc. prof. Natasha Angelova, Ph.D

Second Supervisor: Assoc. prof. Lindita Durmishi, Ph.D

Procedure and provided materials

The documentation presented by Ms. Lorela Garuli, Ph.D. student of South-West University "Neofit Rilski", is in full compliance with the requirements of the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria, the Regulations for its Application, and the Internal Rules for the Development of the

Academic Staff of South-West University "Neofit Rilski", including all the needed official documents. The procedure is according to the law.

Relevance of the topic and appropriateness of the goals and hypotheses

In the scientific mainstream anxiety in general, and anxiety in children, in particular, are very important research topics. Because anxiety disorders might affect the child's well-being in many ways, it is of utmost importance to study the reasons for the anxiety and its treatment as well. Finding accurate and effective ways to treat anxiety in children means that mental health professionals have soundly contributed to the child's proper development and good emotional and physical health. The chosen dissertation topic certainly is important in many regards and fulfills the respective criteria for appropriateness.

The goal of the research is to study the effectiveness of art therapy in the treatment of anxiety symptoms. The goal is clearly defined and lays down the path for formulating the hypothesis of the study.

“Working with art therapy will reduce anxiety in children 8-11” is the main hypothesis of the study. While the sub-hypotheses are (1) the anxiety level of the control group will be similar for the first and second anxiety measurements, (2) there will be differences in anxiety levels between the first and second measurements for the experimental group, and (3) there will be differences in the anxiety level between the experimental and control groups at the second measurement. In general, the hypotheses are well-defined and serve as a path to bring new knowledge in relation to the topic of the dissertation.

Research Methodology

This study used the experiment as the main methodological tool to gather the data. The research methodology is adequate in many respects for the third cycle level of study. More specifically, there were two groups of participants. The experimental group consisted of 10 children. The inclusion criteria were the presence of anxiety and difficulties of a social nature to coping at school. This group had their anxiety levels measured with the SCARED questionnaire, then received art therapy work for 10 sessions per child. During the experimental program, 12 techniques were used. After completion of the indicated sessions, the same test was administered again (SCARED) in order to determine, if there were any changes in anxiety levels. The control group in the study consisted of 30 children of the same age (randomly selected), 8-11 years. The children were selected from one of the schools in the city of Durrës, Albania. This group of children was also examined with the SCARED questionnaire to measure the level of anxiety before starting the interventions with the children of the experimental group and after the completion of the art therapy work with the children of the experimental group. The time period between the two measurements was three months.

In terms of ethical considerations, parental consent was obtained before the experiment took place. Children's consent was also obtained and a declaration of participation was signed by both parties (parents and children). The purpose, the entire program, and the application of the results were explained in detail.

General characteristics and evaluation of the dissertation work

The dissertation presented is a 189-page document, including references showing 80 scientific sources are cited. Structurally the dissertation is divided into 4 chapters: literature review, research design, results, and discussion. The structure is adequate and allows the author to thoroughly present findings from the existing literature as well as this study's findings, and discuss them in the context of the mainstream literature.

The first chapter is dedicated to the existing scientific literature related to art therapy, also with the significance of children's drawings in a diagnostic plan. The author also presents current good practices in collecting diagnostic data on children's development and the appropriate ways to implement a therapeutic process. The chapter also provides specifics on the development of children between the ages of 8 and 11. Another important part here is the mechanisms of children towards recognition and coping with the symptoms of anxiety, which are thoroughly discussed. The significance of psychotherapy with children in treating of anxiety symptoms is presented, focusing mainly on the art therapy's impact in this regard.

The second chapter is dedicated to the research design. The purpose, objectives, hypothesis, and sub-hypotheses. The researcher provides enough information in relation to the scientific methodology. The information provides here step-by-step fulfills the criteria for dissertation work. The questionnaire was used to gather data from the children visiting the art therapy center. The questionnaire used, Screen for Child Anxiety-Related Emotional Disorders (SCARED) was adopted into the Albanian language, and this is the reason why was used.

Chapter three is dedicated to results, first providing the demographic information about the control group participants. Then the results are presented to

prove the hypotheses. The data was analyzed by SPSS. A t-test was applied in an attempt to prove the hypotheses, and find the differences among the participants' answers. The interpretation of the results logically followed the findings from the statistically analyzed and compared the results of the two groups. According to the text, the results of the first measurement of the control group ($M = 23.53$, $SD = 13.57$) and the retest ($M = 25.07$, $SD = 13.98$) showed an increase in the level of anxiety, $t(29) = -3.86$, $p = .001$, as it is stated. Referring to the second hypothesis, the results of the first measurement of the experimental group ($M = 38.80$, $SD = 11.22$) and the second ($M = 23.20$, $SD = 5.14$) showed a decrease in the level of anxiety, $t(9) = 6.43$, $p = .000$, which also proves the hypothesis. Individual cases were described and analyzed in supporting the findings with regard to the second hypothesis. In order to test the third sub-hypothesis, a t-test was employed in order to compare the level of anxiety in the second phase of the study for both groups. The hypothesis is not supported ($t(38) = -.62$, $p = .541$). This result is attributed mainly to the difference in the number of persons comprising each group, which practically makes it not possible comparable from this point of view.

Chapter four provides a contextualized discussion of the results in terms of the relevant existing findings from the literature. The studies were cited in terms of their relevance in terms of the dissertation topic, not necessarily of the similarities in terms of the research design. The limitations of the study were concisely presented. Lack of standardization in the Albanian language of the questionnaire employed, the difficulty of measuring long-time psychotherapy effects, and the non-probability sample of the study were some of the limitations of the study. Conclusions and recommendations for practitioners and future research are presented at the end of chapter four.

Contributions and significance of the dissertation

First of all, the present study is a pioneering work in Albania. The experimental design certainly is an added value of the study. This is important because different variables affecting children's health especially when they live in a country in transition might help to understand, prevent, and treat anxiety disorders. Secondly, the study's findings are theoretically and practically significant. The former is because it will enhance the body of knowledge and will lay down new directions for future research, whereas from the practical point of view it will help practitioners in working with children suffering from anxiety. Last, but not least, the study proves the positive effects of psychotherapeutic work with children.

Publications

The publications respond to the demands and content of the dissertation.

Abstract

The abstract correctly reflects the main points and findings of the dissertation in terms of structure and content.

Lorela Garuli has correctly used the literary sources, which are cited according to the standards established for such a scientific work; the bibliographic reference is also presented at the end. The bibliographic sources are up-to-date and are in Latin. The work is well done from a stylistic point of view.

Notes and recommendations

I recommend that the work be published in the form of a monograph.

Conclusion

Considering what was stated above, one can reach the conclusion that the Ph.D. candidate's work was conducted, and reported at a good scientific level. The doctoral student has demonstrated a certain level of capacity in grasping the theoretical, research, and present levels of scientific inquiry.

This provides me with a good ground in evaluating positively Ms. Garuli's work, and recommend to the respected members of the Scientific Jury to approve the awarding of the "Doctor" to Lorela Garuli in the field of higher education
3. "Social, economic and legal sciences"; Professional direction 3.2 "Psychology",
Scientific specialty "Pedagogical and age psychology".

Prishtina,

25.12.2022

Signature:

(Assoc. Prof. Dr. Dashamir Bërxulli)

A handwritten signature in blue ink, consisting of a series of loops and a long horizontal stroke, enclosed within a blue oval shape.